

Zespół Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego
15-111 Białystok, ul. 1000-lecia P.P. 14

CENTRUM KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO NR 1
15-034 Białystok, ul Dobra 1

tel. 732 04 38; tel./fax. 743 28 99 www: <http://zse.biaman.pl> e-mail: ckp@zse.biaman.pl

---

Organizacja wycieczek szkolnych w Zespole Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego w Białymstoku

opracowanie: mgr inż. Anna Niczyporuk

zatwierdzone przez Dyrektora Szkoły mgr inż. Stanisława Wińskiego

opracowanie jest dostępne w wersji elektronicznej na stronie szkoły /www.zse.biaman.pl/

Białystok 2006/2007

Szkolenie Rady Pedagogicznej
Zespołu Szkół Elektrycznych
im. prof. Janusza Groszkowskiego
w Białymstoku

14 listopada 2006r.

17 stycznia 2007r.

**Aktami regulującymi ochronę dóbr i bezpieczeństwo człowieka,
w tym dzieci i młodzieży, są:**

1. – ustawa z dnia 18 stycznia 1996r. o kulturze fizycznej
(Dz. U. Nr 25, poz. 113 ze zm.)
2. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. o usługach turystycznych
(Dz. U. Nr 133, poz. 884 ze zm.)
3. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. – Kodeks cywilny
(Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.)
4. – ustawa z dnia 25 lutego 1964r. –Kodeks rodzinny i opiekuńczy
(Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.)
5. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974r. – Kodeks Pracy
(Dz. U. z1998r. Nr 21, poz. 94 ze zm.)
6. – ustawa z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela
(Dz. U. z 1997r. Nr 56, poz. 357)
7. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks Karny
(Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
8. – ustawa z dnia 20 czerwca 1997r. – Prawo o ruchu drogowym
(Dz. U. Nr 98, poz. 602 ze zm.)

oraz rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001r.
w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły
i placówki krajoznawstwa i turystyki
(Dz. U. Nr 135, poz. 1516)
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997r. w sprawie określenia
warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących
się i uprawiających sporty wodne
(Dz. U. Nr 57, poz. 358)
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1992r. w sprawie
ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach i placówkach publicznych
(Dz. U. Nr 65 poz. 331 ze zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 5 listopada 1992r.
w sprawie zakresu, organizacji oraz form opieki zdrowotnej nad uczniami
(Dz. U. Nr 87, poz. 441 ze zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997r. w sprawie
warunków jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży
szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania
(Dz. U. Nr 12, poz. 67)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu

z dnia 8 listopada 2001 r. Dziennik Ustaw Nr 135 - 10539 - Poz. 1516

w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki.

§ 1. 1. Przedszkola, szkoły i placówki, zwane dalej „szkołami”, mogą organizować dla wychowanków i uczniów, zwanych dalej „uczniami”, różnorodne formy krajoznawstwa i turystyki.

2. W organizowaniu form działalności, o której mowa w ust. 1, szkoły mogą współdziałać ze stowarzyszeniami i innymi podmiotami, których przedmiotem działalności jest krajoznawstwo i turystyka.

§ 2. Organizowanie przez szkoły krajoznawstwa i turystyki ma na celu w szczególności:

- 1) poznawanie kraju, jego środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii,
- 2) poznawanie kultury i języka innych państw,
- 3) poszerzanie wiedzy z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego,
- 4) wspomaganie rodziny i szkoły w procesie wychowania,
- 5) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży zasad ochrony środowiska naturalnego oraz umiejętności korzystania z zasobów przyrody,
- 6) podnoszenie sprawności fizycznej,
- 7) poprawę stanu zdrowia dzieci i młodzieży pochodzących z terenów zagrożonych ekologicznie,
- 8) upowszechnianie form aktywnego wypoczynku, przeciwdziałanie patologii społecznej,
- 10) poznawanie zasad bezpiecznego zachowania się w różnych sytuacjach.

§ 3. Krajoznawstwo i turystyka może być organizowana w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych.

§ 4. Organizowanie krajoznawstwa i turystyki odbywa się w następujących formach:

- 1) wycieczki przedmiotowe - inicjowane i realizowane przez nauczycieli w celu uzupełnienia obowiązującego programu nauczania, w ramach danego przedmiotu lub przedmiotów pokrewnych,
- 2) wycieczki krajoznawczo-turystyczne, w których udział nie wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych - zwane dalej „wycieczkami”,
- 3) imprezy krajoznawczo-turystyczne, takie jak: biwaki, konkursy, turnieje,
- 4) imprezy turystyki kwalifikowanej i obozy wędrowne, w których udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych, w tym posługiwania się specjalistycznym sprzętem,
- 5) imprezy wyjazdowe- związane z realizacją programu nauczania, takie jak: zielone szkoły, szkoły zimowe, szkoły ekologiczne - zwane dalej „imprezami”.

§ 5. Organizację i program wycieczek oraz imprez dostosowuje się do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ich stanu zdrowia, sprawności fizycznej, stopnia przygotowania i umiejętności specjalistycznych.

§ 6. 1. Obozy wędrowne, o których mowa w § 4 pkt 4, organizuje się po trasach przygotowanych przez podmioty działające w zakresie turystyki kwalifikowanej.

2. Przy ustalaniu bazy noclegowej dla uczestników wycieczek i imprez uwzględnia się istniejącą bazę szkolnych schronisk młodzieżowych.

§ 7. 1. Szkoły mogą organizować wycieczki i imprezy zagraniczne w formach, o których mowa w § 4 pkt 1-4.

2. Zgodę na zorganizowanie wycieczek i imprez, o których mowa w ust. 1, wyraża dyrektor szkoły po zawiadomieniu organu prowadzącego i organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 2, zawiera w szczególności:

1) nazwę kraju, 2) czas pobytu,

3) program pobytu,

4) imię i nazwisko kierownika oraz opiekunów,

5) listę uczniów biorących udział w wyjeździe wraz z określeniem ich wieku.

§ 8. Udział uczniów niepełnoletnich w wycieczkach, z wyjątkiem przedmiotowych odbywających się w ramach zajęć lekcyjnych, i imprezach wymaga zgody ich przedstawicieli ustawowych.

§ 9. 1. Wycieczkę lub imprezę przygotowuje się pod względem programowym i organizacyjnym, a następnie informuje się uczestników o podjętych ustaleniach, a w szczególności o: celu, trasie, harmonogramie i regulaminie.

2. Zapewnienie opieki i bezpieczeństwa przez szkołę uczniom podczas wycieczek i imprez odbywa się w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889 i Nr 102, poz. 1115) i ustawy o systemie oświaty.

§ 10. 1. Program wycieczki lub imprezy organizowanej przez szkołę, listę uczestników, imię i nazwisko kierownika oraz liczbę opiekunów zawiera karta wycieczki lub imprezy, którą zatwierdza dyrektor szkoły.

2. Wzór karty wycieczki lub imprezy stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 11. 1. Dyrektor szkoły wyznacza kierownika wycieczki lub imprezy spośród pracowników pedagogicznych szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki.

2. Kierownikiem wycieczki lub Imprezy może być także inna, wyznaczona przez dyrektora szkoły, osoba pełnoletnia, która:

1) ukończyła kurs kierowników wycieczek szkolnych,

2) jest instruktorem harcerskim,

3) posiada uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek.

3. Kierownikiem obozu wędrownego, o którym mowa w § 4 pkt 4, może być osoba po ukończeniu kursu dla kierowników obozów wędrownych (lub posiadająca uprawnienia wymienione w ust. 2 pkt 3).

4. Kierownikiem imprezy turystyki kwalifikowanej, o której mowa w § 4 pkt 4, może być osoba posiadająca uprawnienia wymienione w ust. 2 pkt 3 bądź stopień trenera lub instruktora odpowiedniej dyscypliny sportu.

§ 12. Kierownik wycieczki lub imprezy w szczególności:

1) opracowuje program i harmonogram wycieczki lub imprezy,

2) opracowuje regulamin i zapoznaje z nim wszystkich uczestników,

3) zapewnia warunki do pełnej realizacji programu i regulaminu wycieczki lub imprezy oraz sprawuje nadzór w tym zakresie,

- 4) zapoznaje uczestników z zasadami bezpieczeństwa oraz zapewnia warunki do ich przestrzegania,
- 5) określa zadania opiekuna w zakresie realizacji programu, zapewnienia opieki i bezpieczeństwa uczestnikom wycieczki lub imprezy,
- 6) nadzoruje zaopatrzenie uczestników w sprawny sprzęt i ekwipunek oraz apteczkę pierwszej pomocy,
- 7) organizuje transport, wyżywienie i noclegi dla uczestników,
- 8) dokonuje podziału zadań wśród uczestników,
- 9) dysponuje środkami finansowymi przeznaczonymi na organizację wycieczki lub imprezy,
- 10) dokonuje podsumowania, oceny i rozliczenia finansowego wycieczki lub imprezy po jej zakończeniu.

§ 13. 1. Opiekunem wycieczki lub imprezy może być nauczyciel albo, po uzyskaniu zgody dyrektora szkoły, inna pełnoletnia osoba.

2. Opiekun w szczególności:

- 1) sprawuje opiekę nad powierzonymi mu uczniami,
- 2) współdziała z kierownikiem w zakresie realizacji programu i harmonogramu wycieczki lub imprezy,
- 3) sprawuje nadzór nad przestrzeganiem regulaminu przez uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa,
- 4) nadzoruje wykonywanie zadań przydzielonych uczniom,
- 5) wykonuje inne zadania zlecone przez kierownika.

§ 14. Kierownikiem lub opiekunem uczniów biorących udział w wycieczce lub imprezie zagranicznej może być osoba znająca język obcy w stopniu umożliwiającym porozumienie się w kraju docelowym, jak również w krajach znajdujących się na trasie planowanej wycieczki lub imprezy.

§ 15. Uczestnicy wycieczek i imprez podlegają ubezpieczeniu od następstw nieszczęśliwych wypadków, a w przypadku wycieczki lub imprezy zagranicznej - ubezpieczeniu od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia.

§ 16. Działalność szkoły w zakresie krajoznawstwa i turystyki, w tym koszty przejazdu, zakwaterowania i wyżywienia kierowników i opiekunów wycieczek lub imprez, może być finansowana ze środków pozabudżetowych, a w szczególności:

- 1) z odpłatności uczniów biorących udział w wycieczce lub imprezie,
- 2) ze środków pochodzących z działalności samorządu uczniowskiego i organizacji młodzieżowych działających na terenie szkoły,
- 3) ze środków wypracowanych przez uczniów,
- 4) ze środków przekazanych przez radę rodziców lub radę szkoły, a także osoby fizyczne i prawne.

§ 17. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu: K. Łybacka

Załącznik do rozporządzenia

KARTA WYCIECZKI (IMPREZY)

Cel i założenia programowe wycieczki (imprezy)

.....
.....
.....

Trasa wycieczki (imprezy)

.....
.....
.....

Termin ..... ilość dni ..... klasa/grupa .....

Liczba uczestników .....

Kierownik (imię i nazwisko) .....

Liczba opiekunów .....

Środek lokomocji .....

OŚWIADCZENIE

Zobowiązuję się do przestrzegania przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa na wycieczkach i imprezach dla dzieci i młodzieży.

Opiekunowie wycieczki (imprezy)
(imiona i nazwiska oraz podpisy)

Kierownik wycieczki (imprezy)

.....
.....
.....

.....
(podpis)

HARMONOGRAM WYCIECZKI (IMPREZY)

Data i godz. wyjazdu	Ilość km	Miejscowość	Program	Adres punktu noclegowego i żywieniowego

Adnotacje organu prowadzącego
lub sprawującego nadzór pedagogiczny

Zatwierdzam

.....
(pieczęć i podpis dyrektora szkoły)

WYCIĄG z
USTAWY
z dnia 29 sierpnia 1997 r.
o usługach turystycznych.
(Dz. U. Nr 133, poz. 884)

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa warunki świadczenia, przez przedsiębiorców krajowych i zagranicznych, usług turystycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także za granicą, jeżeli umowy z klientami o świadczenie tych usług są zawierane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3. Przez użyte w ustawie określenia należy rozumieć:

- 1) usługi turystyczne - usługi przewodnickie, usługi hotelarskie oraz wszystkie inne usługi świadczone turystom lub odwiedzającym,
- 2) impreza turystyczna - co najmniej dwie usługi turystyczne tworzące jednolity program i objęte wspólną ceną, jeżeli usługi te obejmują nocleg lub trwają ponad 24 godziny albo jeżeli program przewiduje zmianę miejsca pobytu,
- 3) wycieczka - rodzaj imprezy turystycznej, której program obejmuje zmianę miejsca pobytu jej uczestników,
- 4) organizowanie imprez turystycznych - przygotowywanie, oferowanie i realizacja imprez turystycznych,
- 5) organizator turystyki - przedsiębiorca organizujący imprezę turystyczną,
- 6) pośrednik turystyczny - przedsiębiorca, którego działalność polega na wykonywaniu, na zlecenie klienta, czynności faktycznych i prawnych związanych z zawieraniem umów o świadczenie usług turystycznych,
- 7) agent turystyczny - przedsiębiorca, którego działalność polega na stałym pośredniczeniu w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych na rzecz organizatorów turystyki posiadających koncesje w kraju lub na rzecz innych usługodawców posiadających siedzibę w kraju,
- 8) usługi hotelarskie - krótkotrwałe, ogólnie dostępne wynajmowanie domów, mieszkań, pokoi, miejsc noclegowych, a także miejsc na ustawienie namiotów lub przyczep samochodowych oraz świadczenie usług z tym związanych,
- 9) turysta - osobę, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na okres nie przekraczający 12 miesięcy, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości i która korzysta z noclegu przynajmniej przez jedną noc,
- 10) odwiedzający - osobę, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości oraz nie korzystającą z noclegu,
- 11) klient - osobę, która zamierza zawrzeć lub zawarła umowę o świadczenie usług turystycznych na swoją rzecz lub na rzecz innej osoby, a zawarcie tej umowy nie stanowi przedmiotu jej działalności gospodarczej, jak i osobę, na rzecz której umowa została zawarta, a także osobę, której przekazano prawo do korzystania z usług turystycznych objętych uprzednio zawartą umową,
- 12) przedsiębiorca krajowy - osobę fizyczną mającą miejsce stałego pobytu w kraju oraz osobę prawną i nie posiadającą osobowości prawnej jednostkę organizacyjną, utworzone zgodnie z przepisami prawa polskiego i mające siedzibę w kraju,
- 13) przedsiębiorca zagraniczny - osobę fizyczną mającą miejsce stałego pobytu za granicą oraz osobę prawną i nie posiadającą osobowości prawnej jednostkę

organizacyjną, utworzone zgodnie z przepisami państw obcych i mające siedzibę za granicą

Rozdział 2

Organizatorzy turystyki, pośrednicy i agenci turystyczni

4. Nie wymaga uzyskiwania koncesji niezarobkowe organizowanie wycieczki i imprez turystycznych przez organizacje, stowarzyszenia, szkoły, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz kościelne osoby prawne dla swoich uczniów, członków lub wyznawców.

Art. 5. 1. Koncesji organizatora turystyki i koncesji pośrednika turystycznego udziela się, jeżeli przedsiębiorca występujący o koncesję spełnia następujące warunki:

1) organizowanie imprez turystycznych lub wykonywanie pośrednictwa turystycznego stanowi podstawowy przedmiot jego działalności lub jest wyodrębnione organizacyjnie,

2) zapewni kierowanie działalnością wymienioną w pkt 1 oraz działalnością samodzielnie dokonujących czynności prawnych oddziałów, filii i ekspozytur przez osoby:

a) posiadające odpowiednie wykształcenie i praktykę, o których mowa w art. 6,

b) nie karane za przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu i dokumentom,

3) przedstawi dowód zapewnienia pokrycia kosztów powrotu klienta do kraju, w wypadku gdy organizator turystyki wbrew obowiązkowi nie zapewnia tego powrotu, a także na pokrycie zwrotu wpłat wniesionych przez klientów w razie niewykonania zobowiązań umownych w formie:

a) umowy gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej albo

b) umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej na rzecz klientów,

4) dysponuje lokalem odpowiednim do prowadzonej działalności.

2. Obowiązek utrzymywania gwarancji lub umowy ubezpieczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 3, dotyczy całego okresu prowadzonej działalności.

3. Treść gwarancji lub umowy ubezpieczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 3, obejmuje upoważnienie dla organu koncesyjnego do wydawania dyspozycji wypłaty środków na pokrycie kosztów powrotu klientów do kraju.

Art. 9. 1. Minister Finansów w porozumieniu z Prezesem Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki, w drodze rozporządzenia, określa, uwzględniając zakres i rodzaj działalności prowadzonej przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych:

1) minimalną wysokość sumy gwarancji, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 lit. a),

2) minimalną wysokość sumy gwarancyjnej na rzecz jednego klienta, z tytułu umowy ubezpieczenia, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 lit. b).

2. Organizator turystyki oraz pośrednik turystyczny są obowiązani przedkładać organowi koncesyjnemu dokumenty potwierdzające zawarcie kolejnych umów gwarancji lub ubezpieczenia, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3, przed upływem terminu obowiązywania umowy poprzedniej.

3. Wypowiedzenie umowy gwarancji lub umowy ubezpieczenia, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3, przez organizatora turystyki lub pośrednika turystycznego jest niedopuszczalne bez zgody organu koncesyjnego.

Rozdział 3

Ochrona klienta

Art. 11. Do umów zawieranych przez organizatorów turystyki z klientami stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej.

Art. 12. 1. Organizator turystyki lub pośrednik turystyczny, który proponuje klientom imprezy turystyczne lub usługi turystyczne, udostępniając im odpowiednie informacje pisemne, a w szczególności broszury, foldery, katalogi, jest obowiązany wskazać w tych materiałach w sposób dokładny i zrozumiały:

- 1) cenę imprezy turystycznej lub usługi turystycznej albo sposób jej ustalenia,
- 2) miejsce pobytu lub trasę imprezy,
- 3) rodzaj, klasę, kategorię lub charakterystykę środka transportu,
- 4) położenie, rodzaj i kategorię obiektu zakwaterowania, według przepisów kraju pobytu,
- 5) ilość i rodzaj posiłków,
- 6) program zwiedzania i atrakcji turystycznych,
- 7) kwotę lub procentowy udział zaliczki w cenie imprezy turystycznej lub usługi turystycznej oraz termin zapłaty całej ceny,
- 8) termin powiadomienia klienta o ewentualnym odwołaniu imprezy turystycznej z powodu niewystarczającej liczby zgłoszeń, jeżeli realizacja usług jest uzależniona od liczby zgłoszeń,
- 9) podstawy prawne umowy i koncesje prawne wynikające z umowy.

2. Jeżeli umowa zawarta z klientem nie zawiera odmiennych postanowień, to odpowiednie wskazania zawarte w informacjach pisemnych, o których mowa w ust. 1 pkt 1-8, stają się elementem umowy.

Art. 13. 1. Organizator turystyki lub pośrednik turystyczny jest obowiązany podać klientowi, przed zawarciem umowy:

- 1) ogólne informacje o obowiązujących przepisach paszportowych i wizowych oraz o przeciwwskazaniach zdrowotnych do udziału w imprezie turystycznej,
- 2) informację o możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia od kosztów rezygnacji z udziału w imprezie turystycznej oraz o zakresie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia.

2. Organizator turystyki jest obowiązany poinformować klienta o szczególnych zagrożeniach życia i zdrowia na odwiedzanych obszarach oraz o możliwości ubezpieczenia z tym związanego. Dotyczy to także zagrożeń powstałych po zawarciu umowy.

3. Organizator turystyki jest obowiązany, przed rozpoczęciem imprezy turystycznej, podać klientom:

- 1) nazwisko lub nazwę lokalnego przedstawiciela organizatora turystyki (lub inne instytucji), do którego klient może zwracać się w razie trudności, a także jego adres i numer telefonu,
- 2) w odniesieniu do imprez turystycznych dla dzieci - informację o możliwości bezpośredniego kontaktu z dzieckiem lub osobą odpowiedzialną w miejscu pobytu dziecka,
- 3) planowany czas przejazdu, miejsca i czas trwania postojów.

4. Udzielanie informacji, o których mowa w ust. 1-3, nie zwalnia organizatora turystyki od obowiązku opieki nad turystami.

Art. 14. 1. Umowa o świadczenie usług turystycznych polegających na organizowaniu imprez turystycznych wymaga formy pisemnej.

2. Umowa powinna określać:

- 1) organizatora turystyki i numer jego koncesji oraz imię i nazwisko osoby, która w jego imieniu umowę podpisała,
- 2) miejsce pobytu lub trasę wycieczki,
- 3) czas trwania imprezy turystycznej,

4) program imprezy turystycznej obejmujący rodzaj, jakość i terminy oferowanych usług, w tym:

- a) rodzaj, charakter i kategorię środka transportu oraz datę, godzinę, miejsce wyjazdu i planowanego powrotu,
- b) położenie, rodzaj i kategorię obiektu hotelarskiego zgodnie z przepisami kraju pobytu lub opis wyposażenia obiektów nie zaliczanych do rodzajów i kategorii,
- c) ilość i rodzaj posiłków,
- d) program zwiedzania i inne usługi wliczone w cenę imprezy turystycznej,

5) cenę imprezy turystycznej, wraz z wyszczególnieniem wszelkich koniecznych należności, podatków i opłat, jeżeli nie są one zawarte w cenie, oraz wyraźne sformułowanie okoliczności, które mogą spowodować podwyższenie ceny zgodnie z art. 17,

6) sposób zapłaty,

7) rodzaj i zakres ubezpieczenia turystów,

8) sposób zgłaszania reklamacji związanych z wykonywaniem usług przez organizatora turystyki lub osobę z nim współpracującą wraz z podaniem terminu zgłaszania takich reklamacji,

9) wymagania specjalne, o których klient powiadomił organizatora turystyki lub pośrednika turystycznego i na które strony umowy wyraziły zgodę,

10) podstawy prawne umowy i konsekwencje prawne wynikające z umowy.

3. Organizatorzy turystyki, organizujący imprezy turystyczne za granicą, mają obowiązek zawarcia na rzecz osób uczestniczących w tych imprezach umów ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia.

4. Organizator turystyki jest obowiązany wydać klientowi wpłacającemu należność za imprezę turystyczną lub zaliczkę przekraczającą 10% tej sumy:

1) dokument potwierdzający posiadanie gwarancji, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 lit. a), wraz ze wskazaniem sposobu ubiegania się o wypłatę środków z tej gwarancji w wypadkach określonych ustawą, lub

2) dokument potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 lit. b).

Art. 15. 1. Niedopełnienie obowiązków określonych w art. 12 ust. 1, art. 13 i art. 14 może być, zgodnie z art. 7 ust. 3, uznane przez organ koncesyjny za podstawę cofnięcia koncesji. Nie uchybia to możliwości dochodzenia przez klienta odszkodowania.

2. Powierzenie przez organizatora turystyki samodzielnego wykonania zdań przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek osobie nieuprawnionej lub nie znającej odpowiedniego języka może stanowić również podstawę cofnięcia koncesji organizatora turystyki.

Art. 16. 1. Organizator turystyki nie może żądać od klienta żadnych kwot z tytułu odstąpienia od umowy, poza uzasadnioną opłatą manipulacyjną, jeżeli klient, odstępując od umowy, wskaże osobę spełniającą warunki udziału w imprezie turystycznej, której przekaze uprawnienia i która przejmie obowiązki wynikające z tej umowy.

2. W przypadku określonym w ust. 1 organizator turystyki jest obowiązany zwrócić wszelkie wpłacone przez klienta kwoty na poczet ceny imprezy turystycznej.

Art. 17. 1. Cena ustalona w umowie nie może być podwyższona, chyba że umowa wyraźnie przewiduje możliwość podwyższenia ceny, a organizator turystyki udokumentuje wpływ na podwyższenie ceny jednej z następujących okoliczności:

1) wzrostu kosztów transportu,

2) wzrostu ceł, podatków lub opłat należnych za takie usługi, jak lotniskowe, załadunkowe lub przeładunkowe w portach morskich i lotniczych,

3) wzrost kursów walut.

2. W okresie 20 dni przed datą wyjazdu cena ustalona w umowie nie może być podwyższona.

Art. 18. 1. Organizator turystyki nie może w umowie lub przez inną czynność prawną wyłączyć lub ograniczyć swojej odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umów zawieranych z klientami.

2. Ograniczenie odpowiedzialności, o której mowa w ust. 1, może wynikać jedynie z:

- 1) przepisów obowiązujących w kraju pobytu, w odniesieniu do usług świadczonych przez miejscowych usługodawców,
- 2) postanowień umów międzynarodowych,
- 3) przepisów szczególnych

- pod warunkiem wyraźnego zastrzeżenia w umowie.

Art. 19. 1. Postanowienia umów zawieranych przez organizatorów turystyki z klientami mniej korzystne dla klientów niż postanowienia niniejszej ustawy są nieważne.

2. W miejsce postanowień umowy mniej korzystnych dla klienta obowiązują przepisy ustawy.

Rozdział 4

Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Art. 20. 1. Przewodnikiem turystycznym lub pilotem wycieczek może być osoba, która posiada uprawnienia określone ustawą.

2. Do zadań przewodnika turystycznego należy oprowadzanie wycieczek, fachowe udzielanie ich uczestnikom informacji o kraju, odwiedzanych miejscowościach, obszarach i obiektach oraz sprawowanie opieki nad uczestnikami wycieczki.

3. Do zadań pilota wycieczek należy sprawowanie, w imieniu organizatora turystyki, opieki nad uczestnikami imprezy turystycznej w niezbędnym zakresie, wynikającym z charakteru imprezy, oraz czuwanie nad sposobem wykonywania usług świadczonych na rzecz uczestników podczas imprezy, a także reprezentowanie organizatora turystyki wobec kontrahentów świadczących usługi w trakcie trwania imprezy.

Art. 21. 1. Przewodnicy turystyczni otrzymują uprawnienia następujących rodzajów:

- 1) przewodników górskich dla określonych obszarów górskich,
- 2) przewodników miejskich dla poszczególnych miast,
- 3) przewodników terenowych dla poszczególnych województw lub regionów.

2. Uprawnienia przewodników górskich dzielą się na trzy klasy w zależności od stopnia trudności tras i wycieczek.

3. Uprawnienia przewodnika terenowego obejmują również miasta położone w obrębie województwa lub regionu. Prezes Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki, w drodze zarządzenia, może określić miasta, dla których są wymagane uprawnienia przewodnika miejskiego.

Art. 31. 1. Organizator turystyki organizujący wycieczki za granicą jest obowiązany zapewnić opiekę pilota posiadającego znajomość języka powszechnie znanego w kraju odwiedzanym lub języka uzgodnionego z kontrahentem zagranicznym.

Art. 32. 1. Znajomość języka obcego dokumentuje się dyplomem ukończenia studiów

Art. 33. 1. Przewodnicy turystyczni mogą po przeszkoleniu oprowadzać obsługiwane wycieczki po muzeach, wystawach i zabytkach, gdy zadania tego nie wykonuje uprawniony pracownik etatowy.

Art. 52. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Kwaśniewski*

**Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1992 r.
w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach
i placówkach publicznych (Dz.U. z 1992 roku nr 65 poz 331)**

Wyciąg

Rozdział 3

Wychowanie fizyczne, sport, turystyka

- §. 23. 1. W czasie zajęć obowiązkowych i nadobowiązkowych z wychowania fizycznego oraz w czasie zawodów sportowych organizowanych przez szkołę, uczniowie nie mogą pozostawać bez nadzoru osób do tego upoważnionych.
2. Przy wyjściu / wyjeździe / z uczniami poza teren szkolny w obrębie tej samej miejscowości na zajęcia obowiązkowe i nadobowiązkowe z wychowania fizycznego, imprezy szkolne, wycieczki przedmiotowe lub krajoznawczo - turystyczne powinien być zapewniony przynajmniej jeden opiekun dla grupy 30 uczniów. Przy korzystaniu z miejskich środków lokomocji opieka powinna być zwiększona w zależności od miejscowości, która jest siedzibą szkoły /placówki /, powinien być zapewniony jeden opiekun dla grupy do 15 uczniów, w szkołach specjalnych liczba opiekunów powinna być zwiększona odpowiednio do stopnia upośledzenia uczniów.
3. Przy wyjściu, wyjeździe poza miejscowość w której zamieszkują uczniowie jeden opiekun na 15 uczniów.
4. Liczba uczniów w grupach na obozach specjalistyczno - sportowych nie powinna przekraczać 20 uczniów na jednego wychowawcę /trenera/. W przypadku treningu terenowego wysokogórskiego, kajakarskiego, żeglarskiego i wioślarskiego na jednego wychowawcę /trenera/ nie powinno przypadać więcej niż 10 uczestników, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują mniejszej liczebności uczestników.
- §. 24. 1. W czasie prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego należy zwracać specjalną uwagę na stopień aktualnej sprawności fizycznej i wydolności organizmu uczniów, dobierając ćwiczenia o odpowiednim zakresie intensywności.
2. Uczestnicy zajęć uskarżający się na złe samopoczucie lub dolegliwości, powinni być zwolnieni w danym dniu z wykonywania planowanych ćwiczeń i w miarę potrzeby skierowani do lekarza.
3. Ćwiczenia powinny być przeprowadzone z zastosowaniem metod i urządzeń zapewniających pełne bezpieczeństwo ćwiczących.
4. Urządzenia sportowe oraz sprzęt stanowiący wyposażenie sali gimnastycznej i boiska szkolnego powinny zapewniać bezpieczne, korzystanie z tych urządzeń i sprzętu: a w szczególności bramki do gry oraz konstrukcje podtrzymujące tablice z koszem powinny być przymocowane na stałe do podłoża.
Stan techniczny i przydatność tych urządzeń oraz sprzętu powinny być sprawdzane przed każdymi zajęciami.
- § 25. 1. Nauka pływania powinna odbywać się w miejscach specjalnie do tego wyznaczonych i przystosowanych, w grupach liczących nie więcej niż 15 osób na jednego opiekuna.
2. W rzekach i innych akwenach przed wejściem uczniów do wody powinna być sprawdzona jej głębokość na całej przestrzeni przeznaczonej do pływania.
Miejsce przeznaczone na naukę pływania powinno być wyposażone w sprzęt zapewniający uczniom bezpieczeństwo (koła ratunkowe, rzutki, liny).
3. Podczas nauki pływania uczniowie powinni pozostawać pod stałym nadzorem i obserwacją **nauczyciela i ratownika.**
- § 27. 1. Używane na wycieczkach wodnych kajaki i łodzie powinny być wyposażone w odpowiednią ilość sprzętu ratowniczego. Uczniowie powinni być przeszkoleni pod

kątem umiejętności posługiwania się tym sprzętem oraz znajomości zasad obowiązujących na wycieczkach wodnych.

2. Nie wolno zezwalać uczniom na używanie łodzi i kajaków podczas silnych wiatrów.

§ 28.1. W wycieczkach turystyczno krajoznawczych nie mogą brać udziału uczniowie w stosunku do których istnieją przeciwwskazania lekarskie.

2. Opiekun wycieczki obowiązany jest sprawdzić stan liczbowy uczniów przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdu oraz po przybyciu do miejsca docelowego.

3. Zabrania się prowadzenia wycieczek z młodzieżą podczas burzy, śnieżycy i gołoledzi.

4. Na wycieczce turystyki kwalifikowanej opiekę sprawować powinna jedna osoba nad grupą 10 uczniów, jeżeli przepisy szczegółowe nie stanowią inaczej.

§ 29. 1. Urządzenie dla uczniów ślizgawek i lodowisk na rzekach, stawach i jeziorach jest w odrębnych przepisach.

2. Strzelanie podczas zajęć przewidzianych w programie przysposobienia obronnego oraz w ramach zawodów sportowych organizowanych przez szkoły może odbywać się wyłącznie na strzelnicach, na których używanie wyraził zgodę komenda wojewódzka Policji i właściwy terenowy organ administracji rządowej lub w odniesieniu do strzelnic wojskowych - władze wojskowe.

3. Przed dopuszczeniem uczniów do strzelania z broni sportowej należy zaznajomić ich z zasadami bezpieczeństwa przy obchodzeniu się z bronią i zachowaniu się na strzelnicy.

4. Zasady posiadania, używania i przechowywania broni i amunicji sportowej w szkołach określają odrębne przepisy.

§ 31. 1. Wydawanie uczniom sprzętu, którego użycie może spowodować zagrożenie dla zdrowia lub życia (np. dysk, kula, oszczep, łuk, broń) jest zabronione, jeżeli szkoła nie ma możliwości zapewnienia uczniom odpowiedniego nadzoru osób dorosłych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 roku w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

Wyciąg

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Rozporządzenie określa:

1) warunki bezpieczeństwa osób przebywających w górach oraz obowiązki osób prawnych i fizycznych prowadzących w górach działalność w zakresie kultury fizycznej,

2) warunki bezpieczeństwa osób pływających kąpiących się i uprawiających sporty wodne oraz obowiązki osób prawnych i fizycznych prowadzących nad wodą działalność w tym zakresie.

Rozdział 2

Warunki bezpieczeństwa osób przebywających w górach

- § 2. 1. Rozporządzenie dotyczy terenów położonych powyżej 600 m nad poziomem morza, których rzeźba terenu stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia osób na nich przebywających lub których zagospodarowania rekreacyjno - sportowe kwalifikuje do uprawiania turystyki, rekreacji ruchowej i sportowej w górach.
2. Rozporządzenie dotyczy również terenów leżących poniżej 600 m n.p.m, których rzeźba stwarza zagrożenia dla zdrowia i życia osób na nich przebywających lub których zagospodarowanie rekreacyjno - sportowe kwalifikuje do uprawiania turystyki, rekreacji ruchowej i sportu w górach.
- § 4. 1. Za stan i warunki bezpieczeństwa terenów i tras służących uprawianiu sportów zimowych, znajdujących się przy kolejach linowych lub wyciągach narciarskich, odpowiadają właściciele tych kolei i wyciągów.

Załącznik numer 3

Szczegółowe zasady organizowania wycieczek oraz zbiorowych imprez turystycznych i sportowych w górach.

- § 1. 1. Organizatorzy imprez turystycznych mają obowiązek opracowania regulaminu imprezy, w którym określają m. in. warunki zapewniające bezpieczeństwo jej uczestników. Organizator powinien zapoznać uczestników z regulaminem przed imprezą.
- § 2. 1. Imprezy sportowe o charakterze masowym lub wyczynowym są organizowane na podstawie regulaminów właściwych polskich związków sportowych.
2. Regulamin powinien uwzględniać specyfikę obszaru, na którym odbywa się impreza oraz ustalać zasadę udzielania pomocy w razie wypadku.
- § 3. 1. Wycieczki piesze lub narciarskie na terenach górskich, leżących na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody oraz leżących powyżej **1 000 m mogą prowadzić tylko przewodnicy turystyczni.**
2. Treningi na terenach górskich, poza trasami narciarskimi i turystycznymi, powinny odbywać się z udziałem górskiego przewodnika turystycznego.
- § 4. 1. Organizatorów imprez turystycznych i sportowych dla młodzieży szkolnej obowiązują także przepisy wydane przez Ministra Edukacji Narodowej.

Rozdział 3

Warunki bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

- § 7. 1. Do wykonywania zadań w zakresie bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne upoważnione są Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe WOPR oraz inne organizacje ratownicze, które wykonują obowiązki uprawnienia WOPR za zgodą Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki.
- § 8. 1. Kąpieliska mogą być zorganizowane lub prowizoryczne.
2. Kąpieliskiem zorganizowanym jest teren położony nad obszarem wodnym, z plażą, na stale przystosowany do kąpieli, z wyznaczonymi i trwale oznakowanymi strefami kąpieli, wyposażony w urządzenia sanitarne oraz inne urządzenia, jak: pomosty, natryski i szatnie.
3. Kąpieliskiem prowizorycznym jest teren położony nad obszarem wodnym, z plażą, przystosowany do sezonowego wykorzystania, z miejscem do kąpieli prowizorycznie oznakowanym oraz w urządzenia sanitarne.

4. Pływalnią jest obiekt wyposażony w sztuczny zbiornik / basen/ przeznaczony do kąpieli, mający trwałe brzegi i dno, zaopatrywany w wodę przepływową oraz mający urządzenia sanitarne, szatnie i natryski. Pływalnie mogą być kryte o odkryte.
5. Szczegółowe warunki korzystania z kąpieliska lub pływalni określa **regulamin**.
- § 9. 1. Kąpielisko należy zlokalizować tak, aby miało dogodnie ukształtowany brzeg i dno oraz dobre nasłonecznienie. Szybkość prądu wody w obrębie kąpieliska zlokalizowanego nad wodami bieżącymi nie powinna przekraczać 1 m/sek.
3. Zlokalizowanie kąpieliska wymaga pozytywnej opinii WOPR oraz uzgodnienie z właściwymi organami administracji samorządowej, inspektoratem żeglugi śródlądowej i organem SANEPID-u , a lokalizacja kąpieliska nad wodami morskimi z dyrektorem właściwego urzędu morskiego.
- § 10. 4. Dzieci do lat 7 mogą korzystać z kąpieli wyłącznie pod opieką i nadzorem osób pełnoletnich.
- § 12. 1. Do obowiązków kierowników kolonii, obozów i innych placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, których uczestnicy korzystają z ogólnodostępnych kąpielisk i pływalni, należy:
- 1) zapoznanie uczestników z regulaminem danego kąpieliska lub pływalni oraz czuwaniem nad jego ścisłym przestrzeganiem,
  - 2) uzgodnienie z kierownikiem kąpieliska lub pływalni warunków i sposobu korzystania z kąpieliska lub pływalni zapewniających bezpieczeństwo uczestnikom.
- § 17. 1. Zapewnienie bezpieczeństwa przez osoby fizyczne i prawne, prowadzące nad wodą działalność w dziedzinie kultury fizycznej, uprawiającym sporty wodne, a szczególności: żeglarstwo, żeglarstwo lodowe , żeglarstwo motorowodne, narciarstwo wodne, wioślarstwo, kajakarstwo, oraz lotniarstwo i paralotnictwo holowania za statkami motorowodnymi, polega na:
- 1) zagospodarowaniu i eksploatacji przystani i sprzętu pływającego oraz użytkowania przyległych akwenów - zgodnie z wymogami bezpieczeństwa, ustalonymi w odrębnych przepisach
  - 2) zapewnienie na przystani i akwenu, o którym mowa w pkt. 1, warunków do udzielania pomocy osobom potrzebującym, w tym pomocy przedlekarskiej w nagłych wypadkach.
- § 18. 1. Skład załogi sprzętu pływającego ustala się, uwzględniając zasady dobrej praktyki i wymagania przepisów.
2. Jeżeli w składzie załogi sprzętu pływającego są dzieci do lat 14, powinna nim kierować osoba pełnoletnia.
3. Podczas zorganizowanych imprez dla dzieci przepisu ust. 2 nie stosuje się.
4. Szczegółowe zasady bezpieczeństwa osób biorących udział w imprezach żeglarskich określa załącznik nr 7 do rozporządzenia.

Szczegółowe Warunki Bezpieczeństwa osób korzystających z kąpielisk i pływalni.

/Wyciąg/

- § 4. 1. Korzystanie z kąpieliska i pływalni może odbywać się w grupach zorganizowanych lub indywidualnie.
2. Przez grupę zorganizowaną rozumie się zespół osób uprawiających ćwiczenia ruchowe w wodzie pod nadzorem i kierunkiem instruktora, trenera, nauczyciela lub innej uprawnionej osoby.
- § 5. W celu stworzenia warunków bezpieczeństwa w kąpielisku zorganizować należy:
- 1) zapewnić stałą kontrolę przez ratowników lustra wody z brzegu od strony wody /z łodzi ratunkowych lub specjalnych pontonów/

- 2/ trwale oznaczyć strefy dla umiejących i nie umiejących pływać,
a w szczególności:
  - a/ strefy dla nie umiejących pływać o głębokości nie większej niż 120 cm
- bojami w kolorze żółtym, przy czym za bojami powinien znajdować strefa o szerokości 5 m i głębokości nie przekraczającej 130 cm,
  - b/ strefy dla umiejących pływać o głębokości wody do 4 m - bojami o kolorze czerwonym, przy czym odległość ich od strefy dla nie umiejących pływać lub od linii brzegowej może w kierunku prostopadłym wynosić maksymalnie 50 m,
- 3/ wydzielić brodzik dla dzieci w miejscu, w którym znajduje się piaszczyste i płaskie dno oraz woda o głębokości do 40 cm, przez oznaczenie bojami oraz otoczenie siatką sięgającą do dna.
- 4/ zapewnić bieżącą informację dotyczącą temperatury wody i powietrza oraz wysokości fali i siły wiatru,
- 5/ wyposażyć kąpielisko w apteczkę i sprzęt medyczny pierwszej pomocy,
- 6/ wyposażyć kąpielisko w sprzęt ratunkowy i pomocy oraz urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze (wzrokowe i słuchowe)
- 7/ ustawić maszty wyposażone w komplet flag informacyjnych.

§ 8. 2. W zajęciach prowadzonych w zorganizowanych grupach na jedną osobę prowadzącą zajęcia nie może przypadać **więcej niż 15 uczestników**.

§ 13. 1. Regulamin kąpieliska i pływalni powinien w szczególności:

- 1) określić nazwę i adres jednostki organizacyjnej prowadzącej kąpielisko lub pływalnię,
- 2) przewidywać zakaz wstępu osobom, których stan wskazuje na spożycie alkoholu, zakaz sprzedaży, podawania, wnoszenia i spożywania napojów alkoholowych,
- 3) postanawiać, że:
  - a) dzieci do lat 7 mogą przebywać na terenie kąpieliska lub pływalni oraz kąpać się wyłącznie pod opieką osób pełnoletnich,
  - b) zajęcia na pływalni krytej odbywają się grupowo według ustalonego rozkładu zajęć,
  - c) grupa pływająca na pływalni krytej nie może liczyć więcej niż **15 uczestników na jedną osobę prowadzącą zajęcia**,
  - d) zajęcia na pływalni krytej mogą odbywać się tylko w obecności instruktorów pływania i ratowników,
  - e) osoby naruszające porządek publiczny lub przepisy regulaminu będą usuwane z terenu kąpieliska lub pływalni.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU

z dnia 31 grudnia 2002 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach

(Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69)

ogłoszono dnia 22 stycznia 2003 r.
obowiązuje od dnia 6 lutego 2003 r.

§ 32. 1. Przy organizacji zajęć, imprez i wycieczek poza terenem szkoły lub placówki liczbę opiekunów oraz sposób zorganizowania opieki ustala się, uwzględniając wiek, stopień rozwoju psychofizycznego, stan zdrowia i ewentualną niepełnosprawność osób powierzonych opiece szkoły lub placówki, a także specyfikę zajęć, imprez i wycieczek oraz warunki, w jakich będą się one odbywać.

2. Kryteria, o których mowa w ust. 1, uwzględnia się również przy ustalaniu programu zajęć, imprez i wycieczek.

§ 33. 1. Opiekun wycieczki sprawdza stan liczbowy jej uczestników przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdu oraz po przybyciu do punktu docelowego.

2. Niedopuszczalne jest realizowanie wycieczek podczas burzy, śnieżycy i gołolodzi.

§ 34. 1. Jeżeli specyfika wycieczki tego wymaga, jej uczestników zaznajamia się z zasadami bezpiecznego przebywania nad wodą.

2. Osoby pozostające pod opieką szkoły lub placówki mogą pływać oraz kąpać się tylko w obrębie kąpielisk i pływalni w rozumieniu przepisów określających warunki bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

3. Nauka pływania może odbywać się tylko w miejscach specjalnie do tego celu wyznaczonych i przystosowanych.

4. Uczącym się pływać i kąpiącym się zapewnia się stały nadzór ratownika lub ratowników i ustawiczny nadzór opiekuna lub opiekunów ze strony szkoły lub placówki.

§ 35. 1. Kajaki i łodzie, z których korzystają uczestnicy wycieczek, wyposaża się w sprzęt ratunkowy.

2. Ze sprzętu pływającego korzystają jedynie osoby przeszkolone w zakresie jego obsługi oraz posługiwania się wyposażeniem ratunkowym.

§ 36. Niedopuszczalne jest używanie łodzi i kajaków podczas silnych wiatrów.

§ 37. Niedopuszczalne jest urządzenie ślizgawek i lodowisk na rzekach, stawach, jeziorach i innych zbiornikach wodnych.

Ustawa
z dnia 20 czerwca 1997 r.
Prawo o ruchu drogowym
/Dziennik Ustaw Nr 98 z dnia 19 sierpnia 1997 r. z/
W y c i ą g
Dział I

Przepisy ogólne

- Art. 1.** 1. Ustawa reguluje zasady ruchu na drogach publicznych oraz strefach zamieszkania, warunki dopuszczenia pojazdów do tego ruchu, wymagania w stosunku do osób kierujących pojazdami i innych uczestników ruchu oraz zasady kontroli ruchu drogowego.
2. Przepisy ustawy stosuje się również do ruchu odbywającego poza drogami publicznymi, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa tego ruchu.

Ruch pieszych

- Art. 11.** 1. Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi (ścieżki) dla pieszych, a w razie ich braku z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliżej jej krawędzi i ustępowania pierwszeństwa nadjeżdżającemu pojazdowi.
2. Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.
3. Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze małym ruch, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.
4. Korzystanie przez pieszego z drogi (ścieżki) dla rowerów jest dozwolone tylko w razie braku chodnika lub pobocza albo niemożności korzystania z nich.
- Pieszy, z wyjątkiem osoby niepełnosprawnej, korzystający z tej drogi jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa rowerowi.
5. Przepisów ust. 1 - 4 nie stosuje się w strefie zamieszkania. W strefie tej pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

- Art. 12.** 1. Kolumna pieszych, z wyjątkiem pieszych w wieku do **10 lat**, może się poruszać tylko prawą stroną jezdni.
2. Do kolumny pieszych w wieku do 10 lat stosuje się odpowiednie przepisy art. 11 ust. 1 i 2.
3. Liczba pieszych idących jezdnią w kolumnie obok siebie nie może przekraczać 4, a w kolumnach wojskowych - 6, pod warunkiem, że kolumna nie zajmuje więcej niż połowę szerokości jezdni.
4. Piesi w wieku do 10 lat mogą iść w kolumnie tylko dwójkami pod nadzorem co najmniej jednej osoby pełnoletniej.
5. Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 m..
Odległość między kolumnami nie może być mniejsza niż 100 m.
6. Jeżeli przemarsz kolumny pieszych odbywa się w warunkach nie -
7. dostatecznej widoczności :

- 1) pierwszy - i ostatni z idących z lewej strony są obowiązani nieść latarki:
    - pierwszy ze światłem białym, skierowanym do przodu,
    - drugi ze światłem czerwonym, skierowanym do tyłu,
  - 2) w kolumnie o długości przekraczającej 20 m. idący po lewej stronie z przodu i z tyłu są obowiązani używać elementów odblaskowych odpowiadających właściwym normom technicznym, a ponadto idący po lewej stronie są zobowiązani nieść dodatkowe latarki ze światłem białym, rozmieszczone w taki sposób, aby odległość między nimi nie przekraczała 10 m.,
  - 3) światło latarek powinno być widoczne z odległości co najmniej 150 m.
7. Zabrania się:
- 1) ruchu po jezdni kolumny pieszych w czasie mgły; zakaz ten nie dotyczy kolumny wojskowej lub policyjnej,
  - 2) ruchu po jezdni kolumny pieszych w wieku do 10 lat w warunkach niedostatecznej widoczności,
  - 3) prowadzenie po jezdni kolumny pieszych przez osobę w wieku poniżej 18 lat.

Ruch pojazdów w kolumnie

Art. 32.1. Liczba pojazdów jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:

- a) samochodów osobowych, motorowerów lub motocykli - 10
  - b) rowerów jednośladowych - 15
  - c) pozostałych pojazdów - 5
3. Odległość między rowerami poruszającymi się w kolumnie rowerów jednośladowych nie może przekraczać 5 m.
6. Zabrania się wjeżdżania między jadące w kolumnie rowery jednośladowe oraz pojazdy o których mowa w ust. 5 /pojazdy uprzywilejowane/.

Przepisy dodatkowe o ruchu rowerów, motorowerów oraz pojazdów zaprzęgowych

- Art. 33.** 1. Kierujący rowerem, korzystający z drogi (ścieżki) dla rowerów i pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność wobec pieszego idącego taką drogą i ustępować mu pierwszeństwa.
2. Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze, pod warunkiem że jest umieszczone na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.
3. Kierującemu rowerem lub motorowerem zabrania się:
- jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu,
  - jazdy bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach lub podnóżkach,
  - czepiania się pojazdów.
4. Na przejeździe dla rowerzystów, kierującemu rowerem zabrania się:
- wjeżdżania bezpośrednio przed jadący pojazd,
  - zwalniania lub zatrzymywania się bez uzasadnionej przyczyny,
5. Korzystanie z chodnika przez kierującego rowerem jest dozwolone

jedynie w razie braku drogi (ścieżki) dla rowerów i niemożności korzystania z jezdni, jeżeli dozwolona jest na niej ruch pojazdów samochodowych z prędkością większą niż określona w art.20 ust.1.
Kierujący rowerem, korzystający z chodnika, jest zobowiązany zachować szczególną ostrożność oraz ustępować pierwszeństwa pieszemu.

REGULAMIN WYCIECZEK I INNYCH IMPREZ KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNYCH

Zespół Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu dnia 8 listopada 2001 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz. U. z 2001r Nr 135, poz. 1516 ze zm.) ustala się poniższe zasady organizowania wycieczek i imprez krajoznawczo - turystycznych dla uczniów Zespołu Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego w Białymstoku

Rozdział I Postanowienia wstępne

1. Organizowane przez szkołę wycieczki i imprezy krajoznawczo - turystyczne powinny mieć na celu w szczególności :
  - a. poznawanie kraju, jego środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii,
  - b. poszerzanie wiedzy z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i kulturowego,
  - c. wspomaganie rodziny i szkoły w procesie wychowania,
  - d. upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży zasad ochrony środowiska naturalnego oraz umiejętności korzystania z zasobów przyrody,
  - e. podnoszenie kondycji zdrowotnej oraz sprawności fizycznej,
  - f. upowszechnianie form aktywnego wypoczynku,
  - g. przeciwdziałanie patologii społecznej.
2. Wycieczki i imprezy mogą być organizowane w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych lub pozaszkolnych.
3. Wycieczki i imprezy mogą przyjąć następujące formy:
  - a. wycieczki przedmiotowe - inicjowane i organizowane przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów, zgodnie z programem nauczania, w ramach zajęć lekcyjnych lub pozalekcyjnych,
  - b. wycieczki turystyczno-krajoznawcze - odbywające się w terenie powszechnie uczęszczanym, nie wymagające od uczestników szczególnego przygotowania kondycyjnego i specjalistycznego,
  - c. imprezy krajoznawczo – turystyczne, takie jak biwaki, rajdy, turnieje itp.,
  - d. imprezy turystyki kwalifikowanej i obozy wędrownie, w których udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i specjalistycznego.
4. Organizacja wycieczek szkolnych i imprez wynika z rocznego planu pracy szkoły oraz, w przypadku wycieczek przedmiotowych, z nauczycielskich planów dydaktycznych.
5. Wycieczki i imprezy turystyczno – krajoznawcze powinny być organizowane w miarę możliwości w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych.

6. Ilekroć w dalszej części Regulaminu jest mowa o wycieczce należy przez to rozumieć także pozostałe formy turystyki i krajoznawstwa określone w punkcie 3.

Rozdział II

Organizacja wycieczek

1. Dyrektor szkoły wyznacza spośród osób organizujących wycieczkę kierownika wycieczki.
2. Osobą odpowiedzialną za organizację oraz za prawidłowy i bezpieczny przebieg wycieczki jest kierownik wycieczki.
3. Kierownik wycieczki najpóźniej na tydzień przed planowaną wycieczką informuje dyrektora lub upoważnionego wicedyrektora o jej założeniach organizacyjnych.
4. Kierownik wycieczki najpóźniej na 3 dni przed jej rozpoczęciem przedstawia dyrektorowi kompletną dokumentację wycieczki do zatwierdzenia.
5. Dokumentacja wycieczki zawiera:
  - a. kartę wycieczki z jej harmonogramem i preliminarzem (w dwóch egzemplarzach),
  - b. listę uczestników (w dwóch egzemplarzach),
  - c. pisemne zgody rodziców,
  - d. regulamin zachowania się uczniów podczas wycieczki,
  - e. rozliczenie wycieczki (należy przedłożyć w ciągu dwóch tygodni po zakończeniu wycieczki).
6. Zgodę na zorganizowanie wycieczki lub imprezy wyraża dyrektor szkoły lub upoważniony wicedyrektor poprzez podpisanie karty wycieczki i listy uczestników. Podpisane dokumenty są przekazywane kierownikowi wycieczki.
7. Przeprowadzenie wycieczki bez zatwierdzenia stanowi naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych.
8. Organizacja i program wycieczek powinny być dostosowane do wieku, zainteresowań, potrzeb uczniów i ich możliwości.
9. Uczniowie w stosunku do których istnieją przeciwwskazania lekarskie nie mogą brać udziału w wycieczkach.
10. Udział ucznia w wycieczce (z wyjątkiem przedmiotowych odbywających się w ramach zajęć lekcyjnych) wymaga pisemnej zgody rodzica lub opiekuna prawnego.
11. Zgodę na wycieczki i imprezy zagraniczne wydaje dyrektor szkoły po zawiadomieniu organu prowadzącego i organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą.

Rozdział III

Podstawowe zasady bezpieczeństwa i opieki nad uczniami podczas wycieczek

1. Opiekę nad uczniami biorącymi udział w wycieczce sprawuje kierownik i opiekunowie grup. Opieka ta ma charakter ciągły.
2. Opiekunami powinni być nauczyciele i rodzice uczniów. Dyrektor szkoły może wyrazić zgodę na wykonywanie obowiązków opiekuna przez inne osoby.
3. Na wycieczce organizowanej poza teren szkoły w obrębie tej samej miejscowości, bez korzystania ze środków lokomocji opiekę powinna sprawować co najmniej jedna osoba nad grupą 30 uczniów.
4. Na wycieczce udającej się poza teren szkoły przy korzystaniu ze środków lokomocji opiekę powinna sprawować jedna osoba nad grupą do 15 uczniów.
5. Wycieczki piesze na terenach górskich leżących na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody, oraz leżących powyżej 1000m.n.p.m. mogą prowadzić wyłącznie przewodnicy turystyczni.

6. Zabrania się prowadzenia wycieczek z młodzieżą podczas burzy, śnieżycy i gołoledzi. W razie gwałtownego załamania się warunków pogodowych (szczególnie przy planowaniu wycieczek pieszych górskich), należy wycieczkę odwołać.
7. Przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdów oraz przybycia do punktu docelowego, opiekunowie powinni bezwzględnie sprawdzać stan liczbowy uczniów.
8. Przed wyruszeniem na wycieczkę należy pouczyć jej uczestników o zasadach bezpieczeństwa i sposobie zachowania się w razie nieszczęśliwego wypadku.
9. Podczas wycieczek należy bezwzględnie przestrzegać zasad bezpiecznego poruszania się po drogach.
10. Do przewozu młodzieży należy wykorzystywać tylko sprawne i dopuszczone do przewozu osób pojazdy.
11. Uczestnicy wycieczek powinni być objęci ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków.
12. W przypadku, gdy podczas trwania wycieczki miał miejsce wśród jego uczestników wypadek, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania w razie wypadków w szkołach i placówkach publicznych.
13. Wycieczki powinny rozpoczynać i kończyć się w wyznaczonym w harmonogramie wycieczki miejscu.

Rozdział IV

Obowiązki kierownika wycieczki.

1. Opracowanie programu i harmonogramu wycieczki.
2. Terminowe przygotowanie i przedstawienie do zatwierdzenia dokumentacji wycieczki oraz jej terminowe rozliczenie.
3. Zapoznanie z regulaminem wycieczki oraz z zasadami bezpieczeństwa wszystkich jej uczestników.
4. Zapewnienie warunków do realizacji programu wycieczki oraz sprawowania nadzoru w tym zakresie.
5. Określenie zadań dla opiekunów w zakresie realizacji programu oraz zapewnienie opieki i bezpieczeństwa uczestnikom wycieczki.
6. Nadzorowanie zaopatrzenia uczestników w sprawny sprzęt i ekwipunek oraz apteczkę pierwszej pomocy.
7. Organizowanie transportu, wyżywienia i noclegów dla uczestników wycieczki.
8. Zgłoszenie do policji wyjazdu wycieczki autokarem.
9. Dokonywanie podziału zadań wśród uczestników.
10. Dysponowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na organizację wycieczki.
11. Dokonywanie podsumowania, oceny i rozliczenia finansowego wycieczki po jej zakończeniu.
12. Dowody finansowe będące podstawą rozliczenia wycieczki (rachunki, paragony, oświadczenia itp.) są przechowywane przez kierownika wycieczki do końca roku szkolnego.

Rozdział V

Obowiązki opiekuna.

1. Sprawowanie opieki nad powierzonymi uczniami.
2. Współdziałanie z kierownikiem w zakresie realizacji programu i harmonogramu wycieczki.

3. Sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem regulaminu przez uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa.
4. Nadzorowanie wykonywania zadań przydzielonych uczniom.
5. Wykonywanie innych zadań zleconych przez kierownika.

Rozdział VI

Ramowy regulamin wycieczki i obowiązki jej uczestników

1. Uczniowie dostarczają kierownikowi wycieczki pisemną zgodę od rodziców na udział w wycieczce.
2. Uczestników wycieczki obowiązuje odpowiedni strój uzależniony od charakteru wycieczki.
3. W czasie wycieczki obowiązują uczniów postanowienia statutu szkoły i przepisy bezpieczeństwa.
4. Obowiązuje zakaz palenia papierosów, picia alkoholu, zażywania narkotyków.
5. Niedopuszczalne jest samowolne oddalanie się od grupy.
6. Uczestników wycieczki obowiązuje punktualność .
7. W czasie postoju autokaru na parkingu należy ściśle przestrzegać zaleceń kierownika wycieczki.
8. W przypadku wyjazdów na basen oraz podczas zwiedzania muzeów, parków krajobrazowych itp. uczestnicy wycieczki zobowiązani są do przestrzegania regulaminów tych obiektów.
9. W miejscu zakwaterowania należy przestrzegać regulaminu placówki.
10. W przypadku złego samopoczucia uczniów zgłasza się do kierownika wycieczki lub opiekuna .
11. W przypadku nieprzestrzegania regulaminu, będą wyciągane konsekwencje zgodnie ze statutem szkoły.

Rozdział VII

Postanowienia końcowe

1. Uczniowie, którzy nie uczestniczą w wycieczce klasowej organizowanej w dniach zajęć szkolnych mają obowiązek brać udział w zajęciach z klasą wskazana przez dyrektora. Listę tych uczniów kierownik wycieczki dołącza do odpowiedniego dziennika klasowego.
2. Wszyscy opiekunowie oraz uczestnicy wycieczki zobowiązani są zapoznać się z regulaminem i harmonogramem wycieczki.
3. Ramowy regulamin wycieczki określony rozdziałem VI lub jego rozszerzenie podpisują wszyscy uczestnicy wycieczki.
4. Klasowe lub grupowe wyjście uczniów poza teren szkoły, organizowane w ramach lekcji w celu realizacji programu nauczania nie stanowi wycieczki w rozumieniu niniejszego regulaminu. Nauczyciel organizujący takie wyjście, musi uzyskać na nie zgodę dyżurującego wicedyrektora, przygotować kartę wycieczki z harmonogramem i listę uczestników. Wyjście należy odnotować w dzienniku lekcyjnym.
5. Ustalenia punktu 4 nie dotyczą lekcji wychowania fizycznego.
6. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym Regulaminie zastosowanie mają inne przepisy stanowiące prawo.

Załączniki:

Załącznik a – karta wycieczki z harmonogramem i preliminarzem,
Załącznik b – wzór listy uczestników wycieczki,
Załącznik c – wzór zgody rodziców lub opiekunów prawnych na udział dziecka w wycieczce,
Załącznik d – wzór rozliczenia wycieczki

Załącznik a do Regulaminu wycieczek ZSE w Białymstoku

KARTA WYCIECZKI (IMPREZY) z harmonogramem i preliminarzem

Cel i założenia programowe wycieczki (imprezy) .....

.....

.....

.....

.....

Trasa wycieczki (imprezy) .....

.....

.....

.....

Termin ..... ilość dni..... klasa/grupa .....

Liczba uczestników .....

Kierownik (imię i nazwisko) .....

Liczba opiekunów: .....

Środek lokomocji .....

Nr telefonu kontaktowego podczas wycieczki.....

OŚWIADCZENIE

Zobowiązuję się do przestrzegania przepisów dotyczących zasad bezpieczeństwa na wycieczkach i imprezach dla dzieci i młodzieży. Zapoznałem się z tymi przepisami.

Opiekunowie wycieczki (imprezy)
(imiona i nazwiska oraz podpisy)

1.....

2.....

3.....

4.....

Kierownik wycieczki (imprezy)

.....

/podpis/

cd. załącznika a

HARMONOGRAM WYCIECZKI (IMPREZY)

Data i godz. wyjazdu	Ilość kilometrów	Miejscowość	Program	Adres punktu noclegowego i żywieniowego

PRELIMINARZ WYCIECZKI (IMPREZY)

Dochody

1. Wpłaty uczestników: liczba osób.....x koszt wycieczki..... =
..... zł

2. Inne
wpłaty.....

Razem dochody: .....

Wydatki

1. Koszt wynajmu
autokaru:.....

2. Koszt
noclegu:.....

3. Koszt
wyżywienia:.....

4. Bilety wstępu: do teatru:.....
                          do kina:.....
                          do muzeum:.....
                          inne:.....

5. Inne wydatki
(jakie):.....
.....

Razem wydatki.....
Koszt na jednego uczestnika.....

.....
/podpis kierownika wycieczki/

Zatwierdzam

.....
/pieczęć i podpis dyrektora szkoły/

Załącznik b do Regulaminu wycieczek ZSE w Białymstoku

LISTA UCZESTNIKÓW WYCIECZKI

Lp.	Imię i nazwisko	Klasa	Adres	PESEL	Nr telefonu rodziców	Nr komórki ucznia

.....
/podpis kierownika wycieczki/

Zatwierdzam

.....
/pieczęć i podpis dyrektora szkoły/

**ZGODA RODZICÓW /OPIEKUNÓW/ NA UDZIAŁ DZIECKA W WYCIECZCE
/IMPREZIE/**

.....
/imię i nazwisko rodzica /opiekuna/

.....
..
/adres/

.....
/telefon/

OŚWIADCZENIE

Wyrażam zgodę na udział syna / córki

.....
w wycieczce do

.....
która odbędzie się w dniu /
dniami.....

Oświadczam, że nie ma przeciwwskazań lekarskich, aby syn/córka
uczestniczył/a w wycieczce.

Zobowiązuję się do zapewnienia swojemu dziecku bezpieczeństwa w drodze
pomiędzy miejscem zbiórki i rozwiązaniem wycieczki, a domem oraz
pokrycia kosztów związanych z udziałem w wycieczce/ Biorę
odpowiedzialność finansową za szkody materialne wynikające z nie
przestrzegania regulaminu wycieczki spowodowane przez moje dziecko.

Inne istotne informacje, które rodzice/opiekunowie chcą przekazać
organizatorowi
wycieczki.....
.....
.....

.....
/data/

.....
/czytelny podpis rodzica / opiekunów

ROZLICZENIE WYCIECZKI / IMPREZY

Wycieczka (impreza) szkolna do

zorganizowana w

dniu.....przez.....

I. Dochody

1. Wpłaty uczestników: liczba osób.....x koszt wycieczki..... =
..... zł

2. Inne
wpłaty.....

Razem dochody: .....

II. Wydatki

1. Koszt wynajmu autobusu:.....

2. Koszt
noclegu:.....

3. Koszt
wyżywienia:.....

4. Bilety wstępu: do teatru:.....
do kina:.....
do muzeum:.....
inne:.....

5. Inne wydatki
(jakie):.....

Razem wydatki:.....

Koszt wycieczki (imprezy) na jednego uczestnika: .....

Pozostała kwota w wysokości .....zł

(określić sposób zagospodarowania kwoty – np. zwrot, wspólne wydatki klasowe, itp.)

Uczestnicy wycieczki (np. samorząd klasowy)

Kierownik wycieczki

1. ....

2. ....

3.....
/podpis/

Uwagi o przebiegu wycieczki (np. przebieg realizacji harmonogramu, problemy wychowawcze itp.).....

.....
.....
.....
.....
.....

Rozliczenie przyjął:

.....
(data i podpis dyrektora szkoły)

Bibliografia:

1. Podstawowe akty prawne związane z uprawianiem turystyki
2. J. Gruszka – „Wycieczki – Biwaki – Obozy – Kolonie”
3. T. Łobożewicz – „Bezpieczeństwo i higiena w turystyce”,
4. T. Łobożewicz, A. Jędras – „Bezpieczeństwo na wycieczkach szkolnych”
Geografia w szkole 1/1998
5. R. i A. Matysik – „ABC górskiej turystyki szkolnej – poradnik metodyczny dla nauczycieli”
6. K. Piwko, A. Kłyk, U. Szczelczyk – Organizacja wycieczek szkolnych i imprez turystyczno – krajoznawczych dla dzieci i młodzieży”
7. L. Zieliński – „Bezpieczeństwo życia i zdrowia uczestników imprez sportowych, turystycznych i rekreacyjnych”

Spis treści:

	str.
1. Akty regulujące ochronę dóbr i bezpieczeństwo człowieka w tym dzieci i młodzieży	3
2. Rozporządzenie MENiS z 8 listopada 2001	4
3. Wyciąg z ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o usługach turystycznych	8
4. Rozporządzenie MEN z 17 sierpnia 1992r.	13
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 maja 1997r.	14
6. Rozporządzenie MENiS z 31 grudnia 2002r.	18
7. Wyciąg z ustawy z 20 czerwca 1997r. – Prawo o ruchu drogowym	19
8. Regulamin wycieczek i imprez krajoznawczo – turystycznych ZSE	20
9. Załączniki do regulaminu	25
10. Bibliografia	31